

داغش، امریکا و رژیم صهیونیستی از بحران در قفقاز سود می‌برند

بازیگران نامرئی بحران قره‌باغ

قفقاز، مسلماً گسترش ناامنی در این منطقه می‌تواند در درازمدت پیامدهای منفی برای امنیت کشورهای منطقه در پی داشته باشد که این مسئله دیپلماسی فعال قدرتهای منطقه را می‌طلبد تااز گسترش بحران جلوگیری کنند.

■ **بازگشت احتمالی تکفیری‌ها به قفقاز**

نگرانی دیگری که از تشدید تنش‌ها در قره‌باغ وجود دارد احتمال ورود تروریست‌های داعشی به این منطقه است. منطقه قفقاز با توجه به تنوع قومیتی و مذهبی، مستعد جذب تکفیری‌هاست. بر اساس آمار سازمان‌های اطلاعاتی غرب نزدیک به ۱۰ هزار نفر از نیروهای چچنی و قفقاز در گروه‌های تروریستی سوریه و عراق عضویت دارند که برز مقابله با منافع روسیه به‌خاورمیانه اعزام شده‌اند و بالا گرفت درگیری‌ها در قره‌باغ و به وجود آمدن خلأ امنیتی در این منطقه فرصت خوبی برای بازگشت تکفیری‌ها به منطقه است. همچنانکه برخی منابع روز چهارشنبه گذشته اعلام کرده‌اند که اعضای داعشی که دارای اصلیت آذربایجانی هستند و تعدادشان به حدود ۱۰۰ تن می‌رسد سوریه را ترک کرده‌اند و با هدف جنگ در قره‌باغ از خاک ترکیه به سمت کشورشان بازگشته‌اند.

با توجه به نارضایتی عمومی در صفوف داعش در سوریه به ویژه پس از پیروزی‌های اخیر آتش سوریه که منجر به ضعف در مقررات و انضباط این گروه تروریستی شده و تأثیر منفی بر داعش داشته، اعضای این گروه سعی دارند با حضور در مناطق دیگر شکست‌های خود را جبران کنند و بحران قره‌باغ بهترین فرصت برای تکفیری‌هاست تا بتوانند از نزدیک به منافع روسیه ضربه بزنند.

■ **نقش احتمالی امریکا در جنگ قره‌باغ**

شروع ناگهانی درگیری‌ها در قره‌باغ احتمال دست داشتن برخی قدرت‌های فرامنطقه‌ای در بحران اخیر را افزایش داده است. برخی ناظران بر این باورند که با توجه به تنش غرب و ترکیه با روسیه، امریکا و متحدانش سعی دارند تا بحران خاورمیانه را به مرزهای

عار مصری‌ها از قیمومت سعودی‌ها

دولت سوریه موجب شد دولت ریاض به‌رمع مشارکت در پروژه براندازی دولت اخوان‌المسلمین مصر روابط و همکاری‌های خود را با حامیان منطقه‌ای اخوان‌المسلمین مصر ترمیم کند و حتی گسترش دهد که این درست برخلاف اهداف و انتظاری است که دولت السیسی از ریاض سراغ داشته است. البته باید به این نکته نیز توجه داشت که منافع دولت مصر پس از به قدرت رسیدن السیسی درست برخلاف منافع و انتظار عربستان با ابقای دولت و نظام سیاسی سوریه و پرهیز از مداخله نظامی در یمن گره خورده است. بر این اساس بلافاصله بعد از به قدرت رسیدن السیسی در مصر رویکرد این کشور در مقایسه با حاکمیت محدود اخوانی‌ها در قیال سوریه به کلی

شروع دور جدید درگیری‌ها در قره‌باغ بین نیروهای ارمنستان و جمهوری آذربایجان نگرانی‌ها را نسبت به وجود بحران جدید در منطقه افزایش داده است؛ بحرانی که دود آن علاوه بر کشورهای درگیر به چشم کشورهای منطقه نیز خواهد رفت. بازگشت درگیری و تنش در منطقه قفقاز با توجه به رشد افراط‌گرایی و فعالیت گروه‌هایی همچون داعش در خاورمیانه می‌تواند زمینه فعالیت و جذب نیرو برای آنها را فراهم کند. در شرایطی که توجه جهانیان به بحران سوریه و پایان دادن به پنج سال درگیری در این کشور بود، درگیری دیگری در منطقه قره‌باغ روی داد و توجهات را به خود جلب کرد. پس از مدت‌ها آتش‌بس در قره‌باغ کوهستانی، از شنبه گذشته نیروهای نظامی جمهوری آذربایجان وارمنستان بار دیگر روی یکدیگر آتش گشودند و زخم‌های کهنه بین دو طرف پس از ۲۲ سال سر باز کرد و نگرانی‌ها نسبت به شروع بحران جدیدی در جهان افزایش یافت. به‌رمع بیش از دو دهه آتش‌بس بین دو کشور، این درگیری‌ها نشان داد که اختلافات بین دو طرف مناقشه همچون آتش زیر خاکستر در این فاصله زمانی باقی مانده است.

از همان ابتدای شروع درگیری‌ها قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در طرف منطقه را به خوبشننداری دعوت کردند تا از گسترش دامنه بحران جلوگیری کنند. در درگیری‌های اخیر که چهار روز متوالی ادامه داشت بیش از ۲۰ نیروی آذری و ۱۸ ارمنی کشته و صدها تن دیگر زخمی شدند و در نهایت روز سه‌شنبه گذشته با توافق طرفین آتش‌بسی شکننده برقرار شد تا دو طرف، مذاکرات را بر سر بحران قره‌باغ از سر بگیرند.

برخی از کارشناسان پیش از آغاز درگیری‌ها در این منطقه هشدار داده بودند که این ناحیه گره کوری را در قفقاز جنوبی ایجاد کرده است و هر لحظه از آن بوی باروت به مشام می‌رسد. برای برقراری صلح و ثبات پایدار و مطمئن در منطقه قره‌باغ کوهستانی کوشش‌های متعددی از سوی سازمان ملل و گروه مینسک متشکل از روسیه، فرانسه و امریکا به عمل آمده و طرح‌های صلح مختلفی ارائه گردیده است ولی تاکنون هیچ‌کدام از این طرح‌ها به نتیجه مورد انتظار نرسیده و وضعیت حاکم بر منطقه همچنان که جنگ و نه صلح است.

■ **آتش بس شکستده**

به‌رمع آتش‌بس در قره‌باغ اما باز هم احتمال تشدید درگیری‌ها در این منطقه وجود دارد، چراکه هفته گذشته وزارت دفاع آذربایجان به ارتش این کشور دستور داد برای حمله به «حسان کندی» پایتخت جمهوری خودمختار قره‌باغ آماده باشد و الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان نیز در پیامش نوشتی گفت بحران قره‌باغ تنها با تمامیت‌رضی آذربایجان قابل حل خواهد بود و راه‌حل دیگری وجود ندارد. همچنین سرژ سرکیسیان رئیس‌جمهور ارمنستان هشدار داده است تشدید تنش‌ها می‌تواند به جنگی تمام عیار تبدیل شود. اظهارات تند مقامات دو کشور نشان می‌دهد که در صورت بالا گرفتن درگیری‌ها جنگ منطقه‌ای به راه خواهد افتاد که سایرین را نیز درگیر خواهد کرد.

از سوی دیگر، شماری از روحانیون جمهوری آذربایجان با صدور فتوا خواهان ادامه عملیات ارتش این کشور برای بازپس‌گیری اراضی جمهوری آذربایجان از نیروهای ارمنی شدند. از آنجا که ترکیه نیز حمایت تمام قد خود را از آذربایجان اعلام کرده و گفته است تا قیامت در کنار آذربایجان خواهد ماند، این موضع‌گیری هم بر وخامت اوضاع افزوده است. با توجه به ژئوپلیتیک

ملک سلمان پادشاه عربستان روز پنج‌شنبه سفر پنج روزه خود را به مصر آغاز کرد. این اولین سفر وی به مصر پس از سرنگونی دولت محمد مرسی و به قدرت رسیدن عبدالفتاح السیسی رئیس‌جمهور در این کشور است. عربستان با توجه به نقش آفرینی‌اش در سرنگونی اولین دولت اخوان‌المسلمین به ریاست جمهوری محمد مرسی، انتظار داشت دولت السیسی (که با کمک مستقیم این کشور بر سر کار آمد) به عامل و ابزار عربستان در منطقه تبدیل شود اما مجموعه‌ای از عوامل موجب شد که مصر نتواند یا حتی نخواهد اهداف مورد انتظار عربستان را از مشارکت در پروژه براندازی دولت اخوان‌المسلمین تأمین کند. یکی از این عوامل مهم از تناقض‌هایی ناشی می‌شود که در رویکرد منطقه‌ای عربستان پدید آمد و همچنان هم ادامه دارد. به عبارت روشن‌تر با وجود اینکه عربستان در مصر اولین حکومت و دولت منتخب اخوان‌المسلمین را سرنگون کرد اما در سایر کشورها درست برعکس به استفاده و همکاری‌های ابزاری با جنبش‌های اخوان‌المسلمین و حامیان منطقه‌ای آن روی آورد. مصداق بارز این حرکت را می‌توان در همکاری با شاخه یمنی اخوان (حرکت اصلاح) مشاهده کرد که حتی صدای اعتراض امارات عربی متحده به عنوان اولین متحد نظامی عربستان در تجاوز به یمن را نیز درآورد و موجب شکاف بین آن دو شد و در نهایت ابوظهبی را در شرایطی قرار داد که به تدریج راه خود را در جنگ یمن از عربستان جدا کرد. از دیگر مصادیق روشن در این زمینه می‌توان به چرخش مواضع عربستان در قبال حامیان منطقه‌ای جنبش اخوان‌المسلمین مصر در رأس آن قطر و ترکیه اشاره کرد. در واقع احساس نیاز عربستان به این دو کشور برای مشروعیت بخشیدن به تجاوز نظامی خود به یمن و استفاده از توان آنها در براندازی

جهان

سراسر بین‌الملل ۸۸۴۹۸۴۴

رویکرد — 407

دکتر سید رضامیرطاهر — 407

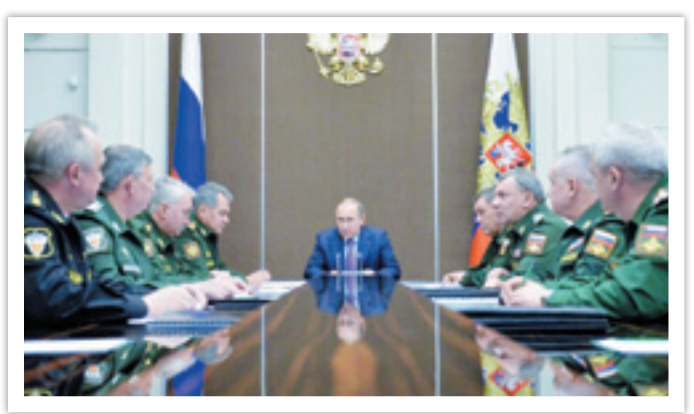
گارد بسته کرملین مقابل تروریسم

به ویژه در مبادی ورودی و حاشیه‌ای این کشور به شدت افزایش یافته است. با توجه به همین ملاحظه است که ایجاد مراکز عملیاتی ضد تروریستی مطمح نظر قرار گرفته است. البته نوع تهدیدات تروریستی در هر یک از این سواحل متفاوت است. به عنوان مثال سواحل خزری روسیه و نیز شبه جزیره کریمه با توجه به اینکه جزو مراکز ترییستی محسوب می‌شوند ممکن است هدف حملات تروریستی با هدف کشتار شهروندان قرار بگیرند، اما نوع تهدیدات تروریستی در سواحل شمالگان و نیز شرق روسیه متفاوت است و ممکن است شامل مواردی مانند حمله به کشتی‌های تجاری و بنادر روسیه باشد. بدین ترتیب مسکو در اقدامی پیشگیرانه و با هدف مقابله با انواع اقدامات تروریستی، مبادرت به ایجاد مراکز و واحدهای مقابله با تروریسم در سواحل خود کرده است.

■ **قانون مذاهب**

اقدام دیگر روسیه، تصویب قانون مذاهب است که راه را برای مبارزه قانونی با افراط‌گرایی هموار می‌کند. در این راستا ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهوری روسیه در ۸ اذر ۱۳۹۴، قانون جدید مذاهب را در این کشور امضا کرد که در آن کنترل سازمان‌ها و تشکیلات مذهبی با فعالیت‌های مسود حمایت مالی از خارج، تشدید شده است. قانون جدید مذاهب روسیه با عنوان قانون «آزادی وجدان و تشکیلات مذهبی» در پایگاه اینترنتی ویژه کاخ کرملین منتشر شد. براساس این قانون، فعالیت سازمان‌های مذهبی خارجی با تشکیلات مذهبی در روسیه که از خارج تأمین مالی می‌شود، کنترل خواهد شد. وزارت دادگستری روسیه طبق قانون جدید مذاهب موظف شده است در صورت مشکوک شدن به سازمان‌های مذهبی به ویژه در زمینه انجام فعالیت‌های افراط‌گرایانه تروریستی و انجام اقدام‌های مغایر اهداف اعلام شده و در تضاد با منافع ملی روسیه، بازرسی‌های سرزده از وضعیت مالی و فعالیت این سازمان‌ها انجام دهد. علاوه بر آن، سازمان‌های مذهبی که از خارج تأمین مالی می‌شوند، باید بر اساس زمانبندی‌های اعلام شده گزارشی از فعالیت‌ها، ترکیب رهبران، اعضای هیئت مدیره و میزان دریافت کمک مالی خارجی ارائه کنند.

از ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۵ که عملیات نظامی روسیه در سوریه به آغاز شد و هدف اعلامی آن مبارزه با گروه‌های تروریستی مخالف دولت سوریه اعلام شد، تدابیر مختلفی برای مبارزه با گروه‌های افراطی و گرایش تشدید شده است. کم‌اینکه به گفته مقامات روسی،

قانون جدید امکان شناسایی سازمان‌ها و افراد مرتبط با فعالیت‌های افراط‌گرایانه را فراهم می‌کند. بدین ترتیب می‌توان انتظار داشت که فعالیت‌های مرتبط با تفرکات افراطی سلفی و تکفیری در مرکز توجه دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی روسیه به‌ویژه در قفقاز شمالی قرار گیرد. در واقع مقامات سیاسی و امنیتی روسی با توجه به گسترش تبلیغات افراط‌گرایانه گروه‌های مختلف تکفیری در اینترنت و فضای مجازی که به صورت بسیار جذابی ارائه می‌شود و نیز فعالیت دیرینه گروه‌های وهابی و سلفی در مناطق مسلمان نشین روسیه به ویژه در جمهوری‌های قفقاز شمالی مانند چچن و داغستان نگران گرایش جوانان این مناطق به سمت تفکر تکفیری و در نتیجه جذب آنها به گروه‌های تروریستی مانند داعش هستند. این مسئله نه تنها موجب افزایش احتمال دست یازیدن این افراد به اقدامات تروریستی در داخل روسیه می‌شود، بلکه احتمال پیوستن اینگونه اشخاص به گروه‌های تروریستی در سوریه و عراق را به شدت افزایش می‌دهد. بدین ترتیب می‌توان پیش‌بینی کرد که اجرای این قانون موجب نظارت هر چه بیشتر بر مراکز تبلیغات مذهبی، مراکز آموزش مذهبی و نیز مؤسسات وابسته به مذاهب مختلف شود.

■ **جمع‌بندی نهایی**

از ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۵ که عملیات نظامی روسیه در سوریه به آغاز شد و هدف اعلامی آن مبارزه با گروه‌های تروریستی مخالف دولت سوریه اعلام شد، تدابیر مختلفی برای مبارزه با گروه‌های افراطی و اقدامات تروریستی در داخل روسیه نیز به نحو محسوسی تشدید شده است. یکی از مهم‌ترین دلایل نگرانی روسیه از گسترش افراط‌گرایی این است که شمار قابل توجهی از تروریست‌های تکفیری که در داعش و دیگر گروه‌ها مانند جبهه النصره در سوریه و عراق حضور دارند، اتباع روسیه از منطقه قفقاز شمالی به ویژه از چچن و داغستان هستند و لذا بیم روس‌ها این است که با بازگشت شمار قابل توجهی از آنها به زادگاهشان، فعالیت‌های تروریستی در قفقاز شمالی و نیز شهرهای بزرگ روسیه بار دیگر جان‌نازای گرفته و امنیت ملی این کشور را در معرض مخاطره قرار دهد. مسکو بارها تأکید کرده که اجازه گسترش تکفیری‌ها به سمت روسیه و کشورهای متحد با آن را نمی‌دهد

تشدید تهدیدات تروریستی از سوی گروه‌های تروریستی تکفیری در اروپا موجب واکنش‌های متفاوتی از سوی این کشورها شده است. با توجه به دغدغه مسکو در این زمینه شاهد اقدامات قابل توجهی از نسوی دولت روسیه در این زمینه بوده‌ایم. می‌توان این اقدامات را مجموعه‌ای از اقدامات سخت افزاری یعنی تشکیل نهادها و یگان‌های جدید ضد تروریسم و نرم‌افزاری یعنی تصویب قوانینی برای مبارزه با تشکیلات و افرادی که به تبلیغ افراط‌گرایی می‌پردازند، دانست.

■ **تشکیل گارد ملی روسیه**

در آخرین اقدام در این زمینه، ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه روز ۱۷ فروردین ۱۳۹۵ دستور تأسیس گارد ملی روسیه را صادر کرد. ژنرال ویکتور زسلوئوف که قبلاً فرماندهی نیروی داخلی وزارت کشور روسیه را بر عهده داشت به عنوان فرمانده این گارد منصوب شده است. به گفته رئیس‌جمهوری روسیه، این نهاد تازه تأسیس به مبارزه با تروریسم، افراط‌گرایی و جرائم سازمان یافته خواهد پرداخت و در این اقدامات خود باوزارت کشور هماهنگی نزدیک خواهد داشت. رئیس‌جمهور روسیه در فرمان خود تأکید کرد، نیروهای گارد ملی از طریق هماهنگی تشکلات با دیگر یگان‌ها در راستای تحکیم امنیت داخلی فعالیت خواهند کرد و برخی از مأموریت‌ها که پیشتر بر عهده نیروهای ویژه واکنش سریع بود را در اختیار می‌گیرند. رئیس‌جمهور روسیه همچنین در دستور جداگانه‌ای، سازمان مهاجرت فدرال روسیه و سازمان فدرال مبارزه با قاچاق مواد مخدر را جزو زیرمجموعه وزارت کشور قرار داد. پیشتر رسانه‌های

روسی از بازداشت عناصر داعش که در صدد عملیات تروریستی در مسکو و سن پترزبورگ بودند، خبر داده بودند. به نظر می‌رسد دستور تشکیل گارد ملی روسیه از سوی پوتین با توجه به تحولات اخیر امنیتی در صحت اروپا به ویژه افزایش قابل توجه تهدیدات تروریستی از سوی داعش درباره حمله به شهروندان اروپایی از جمله روسیه و نیز چشم انداز بازگشت افراط‌گرایان به روسیه از سوریه و عراق صادر شده است. در واقع روسیه مدت‌هاست که درگیر مبارزه با افراط‌گرایان در داخل به ویژه در قفقاز شمالی است.

از سوی دیگر به ادعان مقامات امنیتی روسیه حدود ۳ تا ۵ هزار نفر از اتباع روسیه جزو گروه‌های تروریستی افراط‌گرایان در داخل روسیه نیز به نحو مشخص تکفیری مانند داعش و جبهه النصره هستند. این افراد علاوه بر انگیزه‌های ایدئولوژیکی، دارای آموزش‌ها و مهارت‌های رزمی و نظامی شده و به همین دلیل

ها از تص هفته گذشته در تحلیلی نوشت که اسرائیل باید در بحران قره‌باغ کنار آذربایجان بایستد. از آنجا که آذربایجان در سالیان اخیر یکی از اصلی‌ترین تأمین‌کنندگان نفت اسرائیل بوده روابط دو طرف را به بهترین سطح رسانده است.

از سوی دیگر، آذربایجان برای مقابله با ارمنستان و به امید اینکه بتواند روزی قره‌باغ را به خاک خود ملحق کند، میلیاردها دلار تسلیحات از رژیم صهیونیستی خریداری کرده و ادامه بحران در منطقه به نفع صهیونیست‌هاست. زیرا تشدید تنش‌ها و ادامه جنگ بین دو طرف سبب می‌شود تا شرکت‌های تسلیحاتی صهیونیستی به فروش تسلیحات خود به آذربایجان ادامه دهند و سود سرشاری را عاید خود کنند. همچنین با توجه به همسایگی آذربایجان با ایران، اسرائیل می‌تواند حضور خود در کنار مرزهای ایران را افزایش دهد و از نزدیک تحولات داخلی ایران را رصد کند.

به نظر می‌رسد راحل مشخصی دست‌کم در آینده نزدیک برای قره‌باغ قابل پیش‌بینی نیست. الان موضوع قره‌باغ برای جمهوری آذربایجان به نوعی یک حیثیت سیاسی تلقی شده که کوتاهی درباره آن سبب می‌شود دولت این کشور به ناتوانی در بازگشت خاک از دست رفته به وطن متهم شود. از طرفی، ارمنستان نیز که نمی‌تواند از کنشگر قومیت‌ارمنی در این منطقه چشم‌پوشی کند حاضر به از دست دادن این منطقه نیست و به‌رمع قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل برای بازگرداندن قره‌باغ به آذربایجان، تاکنون از این امر خودداری کرده است. برای اینکه بحران غرب آسیا دستخوش تحولات تازه نشود، باید بحران قره‌باغ و جنگی که میان آذربایجان و ارمنستان آغاز شده هر چه زودتر پایان یابد. روسیه و قدرت‌های بزرگ فرامنطقه‌ای باید هر چه زودتر تصمیمی سیاسی برای حل این بحران اتخاذ کنند در غیر این صورت، تنش‌ها همچنان در قره‌باغ داغ خواهند ماند تا جایی که در نهایت یکی از طرفین در گیر با استفاده از برتری قدرت نظامی خود سرنوشت آن را مشخص خواهد کرد.

خواهد بود و تکفیری‌های سینتا موفق خواهند شد کریمه، شرق دور و شمالگان بود. دلیل ایجاد این مراکز این است که از نگاه مقامات ارشد سیاسی و امنیتی روسیه احتمال تحرکات تروریستی در این کشور به ویژه در مبادی ورودی و حاشیه‌ای روسیه به شدت افزایش یافته است. در این راستا ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه در ۵دی ۱۳۹۴ دستور داد واحدهای عملیاتی مبارزه با تروریسم در چندین منطقه ساحلی این کشور ایجاد شود. بنابر اعلام کاخ کرملین، این واحدها قرار است در «کامپیسک» در حاشیه دریای خزر، «هورمانسک» در شمال غرب روسیه و نیز در «پتروپاولووسک – کامچاتسکی» و «یوتزو – ساخالینسک» در سواحل شرقی روسیه ایجاد شود. پوتین همچنین دستور داد واحد عملیاتی مشابهی در شهر «سیمفروپول» مرکز شبه جزیره کریمه ایجاد شود. بر اساس حکمی که پوتین امضا کرد «ایجاد مراکز عملیاتی در مناطق دریایی به منظور سازماندهی، استفاده از نیروها و تجهیزات برای عملیات‌های فدرال ضد تروریسم» صورت می‌گیرد.

این واحدهای عملیاتی همچنین عملیات‌های ضد تروریستی در سایر مناطق دریایی هم انجام می‌دهند که هدف از آن تأکید بر حق حاکمیت روسیه و نیز کشتی‌هایی است که با پرچم روسیه به حرکت در فهای بلندپروازی‌های عربستان نمی‌کند. ضمن آنکه دولتمردان مصر متوجه این واقعیت شده‌اند که عربستان در گرداب سیاست‌های ضد و نقیض و شکست خورده خود فرو رفته است و اگر تاکنون از دلارهای نفتی برای سروش گذاشتن بر این کشور استفاده ابزاری از این ظرفیت را نیز به تدریج از دست می‌دهد. از طرف دیگر اگر چه قدمت موجودیت سیاسی عربستان به شکل امروزی حتی به یک قرن هم نمی‌رسد اما مهد تمدن بشری به شمار می‌رود و طبعاً مصری‌ها این را برای خود عار می‌دانند که تحت سلطه و قیمومت عربستان قرار گیرند.